

Izjava Komisije Hrvatske biskupske konferencije „Iustitia et pax“

Zamjensko (surogatno) majčinstvo ozbiljno narušava neotuđivo dostojanstvo djeteta i majke

Posljednjih tjedana u hrvatskom društvu vodi se rasprava o (ne)opravdanosti i (ne)moralnosti zamjenskog (surogatnog) majčinstva. Ovom Izjavom želimo: (1) razjasniti stav Katoličke Crkve o zamjenskom majčinstvu, (2) upozoriti na pravne i etičke posljedice novijih sudskih odluka u Republici Hrvatskoj te (3) dati doprinos javnoj raspravi s ciljem zaštite djece i žena. Kao Komisija Hrvatske biskupske konferencije *Iustitia et pax*, pozvana promicati pravdu i mir, obraćamo se katoličkim vjernicima i svim ljudima dobre volje, nudeći im orijentir za zauzimanje odgovornog stava o surogatnom majčinstvu.

1. Stav Katoličke Crkve

Crkveni dokumenti govore o nemoralnosti tehnika koje uzrokuju odvajanje roditelja od djeteta u bio-tehnološkom smislu začeca te ističu „da tehnike koje uzrokuju odvajanje roditelja, zahvatom strane osobe u ženidbeni par (davanjem spolnih stanica, posudba maternice), teško su nemoralne. Te tehnike vrijeđaju pravo djeteta da bude rođeno od oca i majke koje poznaje i koji su među sobom vezani ženidbom. One su izdaja isključivog prava supružnika da postanu otac i majka samo jedno pomoću drugoga“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, 2376). Takvo što je omogućio tehnološki napredak „s ciljem profita, ne brinući se za njegov potencijalno negativan utjecaj na ljudska bića“ (*Laudato si'*, 109), istodobno ne promičući ljudsku odgovornost, vrijednosti i savjest. Ne iznenađuje stoga što „u kombinaciji sa sveprisutnom tehnokratskom paradigmom i kultom neograničene ljudske moći, otkrivamo uspon relativizma koji sve smatra nebitnim osim ako ne služi vlastitim neposrednim interesima“ (*Laudato si'*, 122). Današnjeg čovjeka često zanima samo "djelovanje", a koristeći sve vrste tehnologije, bavi se programiranjem i kontrolom rađanja i smrti. Rođenje i smrt, umjesto da budu primarna iskustva koja zahtijevaju "življenje", postaju stvari koje se samo "posjeduju" ili "odbijaju". Kada se ukloni svaka referenca na Boga, nije iznenađujuće da značenje svega ostalog postaje duboko iskrivljeno. Sama priroda, sada svedena na "materiju", podložna je svim mogućim manipulacijama. Ovaj tehnički način razmišljanja odbacuje stoga samu ideju da postoji istina stvaranja koju treba priznati ili Božji plan za život koji se mora poštovati (*Evangelium vitae*, 22).

Nasuprot tehničkom razmišljanju, kršćanska antropologija ističe da se s obitelji povezuje rodoslovlje svakoga čovjeka. Ljudsko očinstvo i majčinstvo imaju biološke korijene, ali istodobno i nadvisuju biologiju, jer se u začecu i rođenju djeteta roditelji nalaze pred "velikim misterijem" (Ef 5,32). U začecu i rođenju novoga ljudskoga bića nije riječ o samo biološkim zakonima, te kršćanska tradicija ističe da je u ljudskom očinstvu i majčinstvu sâm Bog prisutan drugačije nego što se to događa u ikojem drugom „rađanju na Zemlji“. Rađanje mora biti podložno Božjim nepromjenjivim i nepovredivim zakonima koji su upisani u bračne supružnike i u njihovo sjedinjenje. Novorođeno ljudsko biće, jednako kao i njegovi roditelji, pozvano je postojati kao osoba, pozvano je na život "u istini i ljubavi". Manipulacijama sa začecem, rođenjem i trgovinom djeteta, novom se ljudskom biću otima život u istini i ljubavi s roditeljima. Crkveni dokumenti jasno ističu da se iz bračnog sjedinjenja rađa novi čovjek koji donosi sa sobom na svijet novu jedinstvenu sliku i sličnost samoga Boga te da je u biologiju rađanja upisano samo rodoslovlje osobe (*Evangelium vitae*, 43).

U nauku o ljudskom dostojanstvu i o čovjeku kao slici Božjoj, Katolička Crkva stoga jasno ističe da je korištenje metode surogatnog majčinstva za ostvarenje želje za roditeljstvom duboko zahvaćeno kultom relativizma i osobne koristi. Takva praksa zanemaruje dostojanstvo žene koja dijete predaje naručiteljima, kao i samoga djeteta. Crkva je stoga zauzela jasan stav protiv prakse surogatnog majčinstva, jer dijete time postaje puk objekt i predmet trgovine, odnosno komercijalnog ugovora. Svako dijete, od trenutka začeća preko rođenja i odrastanja do zrele dobi, posjeduje ontološko, nematerijalno dostojanstvo koje se na jedinstven način očituje u svakoj etapi njegova života. Zbog toga dijete ima pravo na potpuno ljudsko, a ne umjetno izazvano podrijetlo, i na dar života koji istodobno čuva dostojanstvo darivatelja i primatelja. Nadalje, priznanje ljudskoga dostojanstva uključuje i priznanje dostojanstva bračne zajednice i ljudskoga rađanja u svim njegovim dimenzijama.

Legitimna želja za rađanjem djeteta ne može se pretvoriti u „pravo na dijete“, jer takav zahtjev ne poštuje dostojanstvo djeteta kao primatelja besplatnoga dara života: „Na tom području samo dijete posjeduje istinska prava, to jest da bude plod posebnog čina ženidbene ljubavi svojih roditelja kao i pravo da bude poštivano kao osoba od trenutka svoga začeća“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, 2378). Surogatstvo, međutim, istodobno krši i dostojanstvo žene, bez obzira je li na to prisiljena ili to čini dobrovoljno (naplatno ili, rjeđe, nenaplatno), jer je takva žena podređena proizvoljnoj koristi ili želji drugih. „Ovom praksom žena se odvaja od djeteta koje je raslo u njoj i postaje jednostavnim sredstvom koje je podređeno dobiti ili proizvoljnoj želji drugih. To je na svaki način u suprotnosti s temeljnim dostojanstvom svake osobe i njezinim pravom da uvijek bude priznata za sebe, a nikada kao instrument za drugoga“ (*Dignitas infinita*, 50).

Katolička Crkva jasno naglašava da put do mira „zahtijeva poštivanje života, svakog ljudskog života, počevši od života nerođenog djeteta u majčinoj utrobi, koje se ne smije pobaciti, niti ono smije postati predmetom trgovine. Praksa tzv. surogat-majčinstva stoga je vrijedna žaljenja, jer ozbiljno šteti dostojanstvu žene i njezina djeteta. Temelji se na iskorištavanju situacije materijalne potrebe majke. Dijete je uvijek dar, a nikad predmet ugovora“ (*Dignitas infinita*, 48). Evanđelje pokazuje da fizička neplodnost nije apsolutno zlo. „Nakon što su iscrpli zakonite utoke zdravlju, supružnici koji trpe od neplodnosti pridružiti će se Gospodinovu Križu, vrelu svake duhovne plodnosti. Oni mogu pokazati svoju velikodušnost usvajajući napuštenu djecu ili vršeći zahtjevne službe u korist blišnjega“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, 2379).

2. Osvrt na događaje u Republici Hrvatskoj

Recentna zbivanja u Republici Hrvatskoj vidimo kao pogrešan pravosudan put poštovanja ljudskog dostojanstva (zaštićenog čl. 35 Ustava RH) i pojedinih ljudskih prava te predstavlja kršenje vladavine prava (prema čl. 3 Ustava RH). Riječ je, naime, o dvjema odlukama: odluci Ustavnoga suda Republike Hrvatske br. U-IIIB-907/2025 od 16. prosinca 2025. godine koja, sasvim je to jasno, otvara put surogatnom majčinstvu, premda je ono u Republici Hrvatskoj izrijekom zabranjeno te o presudi Upravnog suda br. Us I-845/2025-10 od 23. siječnja 2026. Vrijedno je istaknuti da je odluka Ustavnog suda zaobišla jasnu zakonsku zabranu surogatnoga majčinstva u Republici Hrvatskoj i *de facto* otvorila put priznavanju posljedica takvih postupaka, iako su oni u našem pravnom poretku izričito zabranjeni.

Ustavni se sud u obrazloženju odluke poziva na navodnu pogrešnu proceduru (odbijanje matičara za upis djeteta), dok se iz izričaja presude vidi da se odlukom zapravo zahvaća u materijalna prava. Ustavni je sud, naime, naložio Upravnom sudu da svojom odlukom korigira postupanje matičara koji s obzirom na priloženu dokumentaciju nije htio upisati činjenicu rođenja djeteta i njegova podrijetla od roditelja (tj. muškarca – neizvjesno je li biološki otac djeteta i žene – izvjesno nesrodne s djetetom). Djetetov je vrlo vjerojatan biološki otac ujedno i

naručitelj djeteta (i platitelj), a majka je žena koja ga je rodila u stranoj zemlji i nakon poroda predala naručiteljima, primivši novac za moralno neprihvatljivu uslugu.

Matičar je odbio upisati dijete s neistinitim podacima o podrijetlu jer je poštovao važeće hrvatske propise koji zabranjuju surogatno majčinstvo i nalažu točno vođenje državnih matica. Ustavni sud se tobože bavi pravom djeteta na identitet (zaštićenim odredbom čl. 7. Konvencije o pravima djeteta koja govori o upisu djeteta u matične knjige odmah nakon rođenja, o pravu na ime, pravu na stjecanje državljanstva i pravu da zna svoje roditelje), koje bi pravo bilo povrijeđeno neupisom činjenice njegova rođenja. Međutim, dijete je upisano u državne matice zemlje rođenja i kao takvo nije „nepostojeće“ za pravni sustav. Uzme li se u obzir da je Ustavni sud naveo kako je „upis u maticu rođenih pravni postupak kojim se evidentiraju podaci o rođenju djeteta, uključujući informacije o roditeljima...“ (par. 9), jasno je da se Ustavni sud nije zadržao na upisu podataka kao što su osobno ime djeteta, dan i mjesto rođenja (kako se čini kod nahočadi), nego je smatrao da taj upis valja proširiti i podacima o roditeljima. To je doslovce i preko mjere shvatio Upravni sud i u najnovijoj presudi naložio matičaru upis ne samo naručitelja surogatstva kao oca, već i njegove supruge – kao majke, premda je dijete rodila druga žena. Time je Upravni sud pokazao elementarno neznanje obiteljskopравnih odredbi o podrijetlu djeteta i o ovlastima matičara. Otvorio se put arbitriranju glede podrijetla djeteta, premda je potpuno jasno tko može, a tko ne smije, biti upisan kao majka odnosno otac djeteta.

Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji zabranjuje surogatno majčinstvo (u svim zamislivim „fazama“ – od oglašavanja do rođenja djeteta te na kraju takve ugovore proglašava ništetnima), što znači da ono ne može polučiti upis djeteta u hrvatsku maticu rođenih s neistinitim podacima o biološkom podrijetlu. Taj zakon zbog svoje stilizacije (čl. 31) pokriva zabranu provođenja surogatstva u Republici Hrvatskoj, a za ono ostvareno u inozemstvu nameću se slijedom logike negativne posljedice (zbog zaštite hrvatskog javnog poretka i vladavine prava), s obzirom na to da ne postoji obveza upisa djeteta rođena u inozemstvu u hrvatske državne matice. Pritom valja naglasiti da pitanje medicinski potpomognute oplodnje, pa tako i surogatnoga majčinstva, nije regulirano nijednim europskim propisom koji bi državama članicama nametao bilo kakvo rješenje – od zabrane do potpune liberalizacije. Države su slobodne tomu pitanju pristupati suvereno, pa da ni ustavnosudska ni upravnosudska odluka ne mogu nikoga prisiljavati na svjesno kršenje propisa koje je donio Hrvatski sabor.

Ustavnosudsko „nametanje“ Upravnom sudu obveze da donese odluku suprotnu postupanju matičara, znači kršenje još dvaju zakona. Prvo, Obiteljskog zakona, s obzirom na to da bi prema intenciji ustavnosudske odluke matičar naručiteljicu trebao upisati kao majku djeteta, suprotno odredbama Obiteljskog zakona koje sadrže neoborivu presumpciju da je majka djeteta žena koja ga je rodila (čl. 58a i čl. 82, st. 1). Drugo, Zakona o državnim maticama, koji nalaže matičaru „točno i pravilno vođenje državnih matica...“ (čl. 7 Zakona o izmjenama Zakona o državnim maticama), pri čemu upis netočnog podatka (naručiteljice kao majke) predstavlja tešku povredu službene dužnosti. Matičar je dužan provjeriti točnost podataka koji su predmet upisa, a i manja sumnja u njihovu istinitost daje mu pravo odbiti upis, kako je u konkretnom slučaju i učinio. Time je postupio kao čuvar zakona, a kakav bi trebao biti svaki, pa i Upravni i Ustavni sud.

U ovome slučaju nije riječ o kršenju prava na poštivanje obiteljskoga života niti o najboljem interesu djeteta, kako to navodi Ustavni sud, odnosno pravu na privatnost, kako to navodi Upravni sud, nego o drastičnom zlonamjernom i svjesnom zaobilaženju zakona, poništavanju ljudskoga dostojanstva zaštićenog i Ustavom Republike Hrvatske, te djetetova prava na saznanje podrijetla, a što je problem svih surogatnih majčinstava. Osim što krši dostojanstvo i prava djeteta, surogatstvo iskorištava tijelo žene (surogatne majke) uz plaćanje usluge i predstavlja oblik ekonomskog izrabljivanja žena te trgovinu djecom. Pritom je neprihvatljivo tumačenje

(ustavnosudske odluke) da je moguće biti protiv surogatnog majčinstva, a priznavati njegove učinke. To se, naime, protivi elementarnoj logici i smislu pravnih instituta koji postoje upravo kako bi iznjedrili kakve učinke i zaživjeli u stvarnosti. Uostalom, i Kazneni zakon Republike Hrvatske prepoznaje trgovanje ljudima kao kazneno djelo apostrofirajući, među inim, i „iskorištavanje osobe za zamjensko majčinstvo“ kao kazneno djelo (čl. 106).

Stoga upozoravamo Ustavni i Upravni sud na temeljnu odrednicu Ustava Republike Hrvatske, a to je vladavina prava koju valja poštovati i provoditi uvijek i bez iznimki. Važna je kao nov smjerokaz i *Direktiva (EU) 2024/1712 Europskog parlamenta i vijeća o sprječavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava* iz 2011. koja naznačuje „nove oblike trgovanja ljudima“, što zasigurno podrazumijeva surogatno majčinstvo te predstavlja poziv državama da spriječe ove postupke. Isto tako upozoravamo da je posebna izjaviteljica UN-a protiv nasilja prema ženama i djevojkama Reem Alsalem u listopadu 2025. pozvala na prepoznavanje zamjenskog majčinstva kao sustava nasilja, iskorištavanja i zlorabe te pozvala na globalnu zabranu. Deklaracija iz Casablance (2023.) također poziva na globalno napuštanje ove duboko nepravedne i štetne prakse koju stručnjaci različitih profesija prepoznaju kao pogubnu kako za žene, tako i za djecu. Sve to pokazuje da stav Katoličke Crkve o surogatnom majčinstvu nije izoliran, nego ga u bitnim crtama dijele i brojni međunarodni akteri različitih svjetonazora, osobito kada je riječ o zaštiti žena i djece. Ne možemo zazivati zabranu nasilja nad ženama i djecom, a istodobno izravno ili neizravno ohrabrivati surogatna majčinstva.

U konačnici želimo naglasiti da zamjensko, odnosno surogatno majčinstvo uvelike narušava međuljudske odnose i dostojanstvo svih uključenih u taj proces. Narušava se tako i tjelesno i psihičko zdravlje svih mogućih roditelja: oca naručitelja, majke naručiteljice, davateljice spolne stanice, davatelja spolne stanice i same zamjenske majke koja po ugovoru zanosi, nosi trudnoću, rađa i napušta dijete. Živimo u društvu u kojem je dijete često instrumentalizirano i pretvoreno u objekt tržišta. Mnogi stoga ističu da surogatno majčinstvo predstavlja gotovo potpunu komercijalizaciju ženskoga tijela, svodeći ženu na „nosača“ za druge, dok je medicina pretvorena u svojevrsan „stroj za ispunjavanje želja“.

Vrijedno je naglasiti i izjavu indijske feministice i znanstvenice sa Sveučilišta u Heidelbergu Sheele Saravanan, koja je istaknula da je surogatno majčinstvo proizvod socijalnih nepravdi. U pozadini surogatnog majčinstva krije se koncept iskorištavanja globalnih nepravdi kako bi se ostvario profit na teret tjelesnog i psihičkog integriteta žena. Drugim riječima, surogatnim majčinstvom se instrumentalizira rađanje jednog djeteta kako bi se na prividan način riješila drama i očaj neplodnosti.

Nadamo se da će sve mjerodavne institucije hrvatskoga društva odgovorno preispitati svoje odluke i učiniti sve da se u našem pravnom poretku dosljedno zaštiti neotuđivo ljudsko dostojanstvo djeteta i majke. S osobitom blizinom mislimo na bračne parove koji trpe zbog neplodnosti. Nakon što su iscrpili moralno dopuštene medicinske mogućnosti, ohrabrujemo ih da svoju patnju sjedine s Kristovim Križem i otvore se velikodušnosti usvajanja ili drugim oblicima brige za napuštenu djecu, kako to predlaže i Katekizam Katoličke Crkve (usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, 2379). Pozivamo sve vjernike i ljude dobre volje na molitvu, razborit dijalog i zauzimanje za zakone koji štite najranjivije, djecu i žene, od svakog oblika iskorištavanja.

U Zagrebu 19. veljače 2026.

Komisija HBK-a „Iustitia et pax“